

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 – 68/14
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Тржиште заштите грађана Аутономне Посејеве Србије
Омбудсман

БЕОГРАДСКИ СЕНТАР
ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА

дел. бр. 28793 датум: 03. 10. 2014.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети ОЗ у Суботици

Београд, септембар 2014. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно уларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Окружни затвор у Суботици
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према уларним мигрантима/ тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Покрајински заштитник грађана - омбудсман АП Војводине и удружење Београдски центар за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ДАТУМ ПОСЕТЕ	12. септембар 2014. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена телефонским путем.
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Стеван Арамбашић, <i>Заменик покрајинског заштитника грађана - омбудсмана</i></p> <p>Чланови тима: Јагода Вјештица, <i>Стручна служба покрајинског омбудсмана,</i> Никола Ковачевић, <i>Београдски центар за људска права,</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i> Никола Наџхиб, <i>Преводилац за арапски језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви службеници Окружног затвора у Суботици остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, пружили све тражене информације и омогућили несметан увид у тражену документацију, без обзира на њен степен тајности.

ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ МИГРАНТИМА У ОКРУЖНОМ ЗАТВОРУ У СУБОТИЦИ

Пријем и упознавање са правима и обавезама у Затвору

Нерегуларни мигранти који су, најчешће због незаконитог преласка државне границе (чл. 65, ст. 1 Закона о заштити државне границе)⁴ осуђени на казну затвора, или новчану казну која им је, због немогућности да је плате, замењена казном затвора, смештају се у ОЗ у Суботици. На издржавање казне, након спроведеног прекршајног поступка, доводе их полицијски службеници ПУ Суботица.

Према подацима добијеним од управе Затвора, утврђено је да ће број прекршајно кажњених нерегуларних миграната који ће боравити у ОЗ у Суботици у 2014. години вероватно превазићи број из протекле године. Наиме, у 2013. години у Затвору је боравило 957 прекршајно кажњених странаца, док је у првих осам месеци 2014. године тај број износио 905. Према речима управника, странци у просеку бораве у Затвору између 5 и 7 дана. У тренутку посете у Затвору је боравило 11 странаца (од чега је 6 доведено током трајања НПМ посете). Ниједан странац који је икада боравио у ОЗ у Суботици није тражио азил.

Према наводима управника, прекршајно кажњени странци се по пријему у ОЗ Суботица, на енглеском језику, упознају са основним одредбама Правилника о кућном реду. Такође, управа Округног затвора тврди да се поштује и стандардна процедура пријема која се односи на лекарски преглед, упознавање са правима и обавезама, фотографисање, мерење и слично. Према речима управе Затвора, странцима се омогућава да по пријему обаве један телефонски позив како би се јавили неком од чланова породице или блиских пријатеља. Ово право се, према речима управника, поштује без обзира да ли је у питању позив упућен неком у Србији или међународни позив. Међутим, током посете, чланови НПМ тима уочили су да један од командира ОЗ у Суботици није омогућио новопридошлом странцу из Авганистана да се јави породици у иностранству. Комуникација током обављања свих ових радњи врши се искључиво на енглеском језику, а према речима саговорника НПМ, дешавало се да запослени у Затвору нису могли несметано да комуницирају са неким од странаца који нису говорили енглески језик.

У тренутку посете НПМ у ОЗ у Суботици боравила су 4 сиријска држављана. Наведена лица су, у прекршајном поступку у коме им није био обезбеђен преводилац за матерњи језик, осуђена на новчану казну. Иако су били у могућности да плате новчани износ на који су првобитно осуђени, због проблема у комуникацији, њима је новчана казна замењена казном затвора. Тек након што су им чланови тима НПМ указали на могућност да, уколико имају новчаних средстава, плате преостали део казне, странци су иницирали одговарајући поступак пред службама Затвора. НПМ тим би хтео да истакне одличну реакцију управе ОЗ у Суботици која је одмах по сазнању за чињеницу да странци желе да плате казну на коју су првобитно осуђени контактирали прекршајни суд и покренули поступак њиховог пуштања на слободу. Уз помоћ преводиоца за арапски језик који се налазио у НПМ тиму, сиријски држављани поднели су захтев Прекршајном суду у Суботици да им обустави извршење казне затвора.

Приликом пријема страног држављанина обавештава се његово дипломатско-конзуларно представништво, без обзира да ли то лице жели или не жели да се контактира његово ДКП представништво.

Странци се смештају у посебну просторију одвојено од остале затворске популације. Просторије у којима су били смештени странци биле су у изузетно лошем стању. Кревети су на спрат, али су дотрајали, као и душеци, на којима није било постељине. Хигијена је

⁴ „Сл. гласник РС”, бр. 97/2008, у даљем тексту ЗЗДГ.

била изузетно лоша, а унутар саме просторије било је загушљиво и осећао се непријатан мирис. У просторији има дневне светлости и постоје прозори који се могу отворити. Такође постоје и метални ормари у које се могу одложити личне ствари. Мокри чвор, у коме се налазе чувавац и чесма био је у руинираном стању, на шта нам је указао и један од странаца кога је НПМ тим затекао током своје посете.

Према наводима, као и свим другим затвореницима, и прекршајно кажњеним странцима се омогућава двочасовна шетња и боравак у заједничким просторијама. Исхрана је прилагођена њиховим верским потребама.

Према речима управника ОЗ у Суботици, по издржаној казни, странци се једноставно пуштају на слободу. ПУ Суботица се не обавештава, сем у случајевима када припадници Одсека криминалистичке полиције ПУ Суботица стриктно не напомену управи Затвора да су им одређени прекршајно кажњени странци неопходни као сведоци у кривичном поступку који се води против лица која су учинила кривично дело Недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи.⁵ Та лица се по издржаној казни преузимају од стране инспектора криминалистичке полиције.

Управник је истако да су се у Затвору појављивали и нерегуларни мигранти у поврату, као и да су то закључили на основу једноставног препознавања. Међутим, та лица су доведена под другачијим именом. Управник је такође истакао да је једном приликом контактиран од стране представника ПУ за град Београд - Управе за странце, који су лишили слободе нерегуларне мигранте, а који су пре тога боравили у Затвору.

Разговор са нерегуларним мигрантима затеченим у ОЗ у Суботици

НПМ тим је приликом посете ОЗ у Суботици затекао 11 прекршајно кажњених странаца (4 Сиријца и 7 Авганистанца). Пет странаца је у затвору боравило неколико дана, док је у тренутку посете у Затвор доведено још 6 држављана Авганистана. Већина странаца је у Србију ушла незаконито из Македоније, док је неколико део њих дошло из Бугарске. Нису заинтересовани да траже азил у Србији већ им је свима крајња дестинација нека од земаља Европске Уније. Србија им је од стране кријумчара одређена као земља транзита. Међутим, с обзиром да ниједан од држављана Сирије није причао енглески језик, било је немогуће комуницирати са њима без асистенције преводиоца за арапски језик. Управо су та лица имала средстава да плате новчани износ на који су првобитно били осуђени, како би им било обустављено даље извршење казне затвора изречене за учињени прекршај. Ту могућност су искористили тек кад им је НПМ то предочио, јер пре тога нису ни знали да таква могућност постоји.

Пет затечених странаца штрајковало је глађу. Разлог је био незадовољство пресудом прекршајног суда за коју сматрају да је преопштра, односно разлози штрајка не односе се на поступање запослених у затвору. Као што је већ речено, није било замерки на поступање запослених, мада су неки од странаца истакли да им није омогућена шетња од 2 часа напољу, нити им је омогућено да обаве телефонски разговор по доласку у Затвор. Један од Авганистанаца се пожалио на услове у просторији у којој борави. Нису имали притужби на исхрану.

Држављани Авганистана са НПМ тимом комуницирали су преко једног од својих сународника који је одлично говорио енглески језик. Једина ствар која је интересовала странце из Авганистана јесте да ли ће по одслуженој казни затвора бити депортовани у Грчку. Истакли су да не желе да се врате тамо, јер се плаше поступања полиције. Крајња дестинација им је Немачка где неки од њих имају родбину. Нико од њих није тражио азил ни у Србији нити у било којој другој држави кроз коју су путовали.

⁵ Кривични законик ("Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012 и 104/2013), чл. 350.